

JIGAR SIRROZI

Alfraganus unversiteti 2 kurs talabasi

Muxiddinova Jasmina

Tibbiyot fakulteti davolash ishi yonalishi 23_36guruh

Annotatsiya: Jigar sirrozi – jigar hujayralarining doimiy zararlanishi, ularning o'zgarishi va o'rnini fibroz to'qima egallashi bilan tavsiflanadigan xavfli va qaytarilmas kasallikdir. Ushbu tezisdagi jigar sirrozining etiologi, rivojlanish mexanizmlari, klinik ko'rinishlari va diagnostikasi hamda davolash usullari o'rganiladi. Jigar sirrozi ko'plab omillar bilan, masalan, uzoq vaqt davomida ichkilikbozlik, virusli gepatitlar, yuqori qon bosimi, yog'li gepatoz va boshqa turli kasalliklar bilan bog'liq. Kasallikning oldini olish va erta aniqlash zarurati, ayniqsa, kasallik rivojlanishining asoratlaridan, jumladan, jigar yetishmovchiligi, portal gipertenziya va qarindoshlar o'limining oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Jigar sirrozini erta bosqichda aniqlash va davolash mumkin bo'lsa, bemorning holati sezilarli darajada yaxshilanishi mumkin. Shuningdek, tezisdagi sirroz bilan kasallangan bemorlarda jigar transplantatsiyasining o'rni, uning samaradorligi va muammolari ham yoritiladi.

Kalit so'zlar: Jigar sirrozi, Fibroz to'qima, Klinik belgilari, Diagnostika, Davolash usullari, Jigar transplantatsiyasi.

KIRISH

Jigar sirrozi – jigarni doimiy va qaytarilmas zararlanishi, uning strukturaviy o'zgarishlari va funksiyalarining pasayishi bilan tavsiflanadigan kasallik bo'lib, jigar hujayralarining fibroz to'qimalar bilan almashtirilishi jarayonini o'z ichiga oladi. Bu kasallik jigarni yuqori xavfli va noxush asoratlarga olib keluvchi holatlar, masalan, jigar yetishmovchiligi, portal gipertenziya, jigar kartsinomasiga sabab bo'lishi mumkin. Sirrozning asosiy sabablari orasida uzoq muddatli ichkilikbozlik, virusli gepatitlar, yog'li gepatoz va boshqa omillar mavjud. Jigar sirrozi kasalligi keng tarqalgan bo'lib, uning erta diagnostikasi va samarali davolash usullari bemorlarning hayot sifatini sezilarli darajada yaxshilashga yordam beradi.

I. Jigar sirrozining etiologiyasi

Jigar sirrozining rivojlanishiga olib keluvchi bir nechta asosiy sabablar mavjud, ular orasida ichkilikbozlik, virusli gepatitlar, nonalkogolik yog'li jigar kasalligi (NAFLD), toksik moddalar va genetik omillar alohida o'rin tutadi.

1. Ichkilikbozlik: Uzoq muddatli va ortiqcha alkogol iste'moli jigarni zararlanishiga sabab bo'ladi. Alkogol o'zining metabolizmi orqali jigar hujayralariga

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2024"

zarar yetkazadi, natijada fibroz jarayonlari boshlanadi. Alkogolga bog'liq jigar kasalliklari (AUD) jigar sirrozining asosiy sababi hisoblanadi.

2. Virusli gepatitlar: Virusli gepatitlar, xususan, gepatit B va C viruslari, jigar sirrozining asosiy etilogik omillaridan biridir. Bu viruslar jigar hujayralarini shikastlab, jigarni yallig'lantiradi va fibrozning rivojlanishiga olib keladi.

3. Yog'li jigar kasalligi (NAFLD): Nonalkogolik yog'li jigar kasalligi jigarning yog'lar bilan haddan tashqari to'lib qolishi, bu esa jigar sirrozining rivojlanishiga olib kelishi mumkin. Jigar yog'lanishining sabablari turli bo'lib, ular orasida semirish, diabet, yuqori qon bosimi va boshqa metabolik kasalliklar mavjud.

4. Toksik moddalar va dorilar: Boshqa sabablar orasida kimyoviy moddalar, dorilar va bir qator toksik moddalarning jigarni zararlash imkoniyati ham bor. O'z vaqtida aniqlanmagan yoki noto'g'ri davolangan jigarni zararlanishi sirrozning rivojlanishiga olib kelishi mumkin.

5. Genetik omillar: Jigar sirroziga olib keluvchi genetik kasalliklar, masalan, hemochromatosis, Wilson kasalligi va alfa-1-antitripsin tanqisligi ham sirrozni keltirib chiqarishi mumkin.

II. Jigar sirrozining rivojlanish mexanizmlari

Jigar sirrozining rivojlanishining asosiy mexanizmi – jigar hujayralarining doimiy zararlanishi, fibroz to'qima hosil bo'lishi va ularning yangi jigar to'qimasi bilan almashtirilishi. Sirrozning rivojlanish jarayonida quyidagi asosiy bosqichlar ajratiladi:

1. Jigarni shikastlanishi va yallig'lanish jarayoni: Har qanday kasallik yoki zararlanish (masalan, virusli gepatit yoki alkogol) jigar hujayralarini shikastlaydi va jigarni yallig'lantiradi. Yallig'lanish jarayonlari, agar vaqtida davolanmasa, fibrozning boshlanishiga olib keladi.

2. Fibroz hosil bo'lishi: Yallig'lanishning davom etishi natijasida jigar hujayralari o'zgaradi va fibroz to'qimalari bilan almashtiriladi. Fibroz, o'z navbatida, jigarning normal funksiyalarini buzadi va uning strukturasi o'zgartiradi.

3. Jigarning funksional zaifligi: Jigarni shikastlanishi davomida uning funksional qobiliyatlari pasayadi, natijada jigarni qayta tiklash imkoni bo'lmaydi. Bu holat jigar yetishmovchiligiga olib keladi.

III. Jigar sirrozining klinik alomatlari

Jigar sirrozining klinik ko'rinishlari kasallikning bosqichiga qarab farq qiladi. Dastlabki bosqichlarda ko'plab bemorlarda hech qanday alomatlar ko'rinmasligi mumkin. Keyinchalik esa quyidagi simptomlar yuzaga keladi:

1. Yorg'inlik va charchoq: Bemorlar tez-tez charchoq va yorg'inlikni sezadilar.

2. Qorin shishishi (askit): Askit – jigar sirrozining asorati bo'lib, u qorin bo'shlig'ida suyuqlikning to'planishi bilan tavsiflanadi.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2024"

3. Teri va ko'z oqining sarg'ayishi: Jigar faoliyatining buzilishi natijasida, saraton va bilirubin miqdorining oshishi tufayli teri va ko'z oqi sariqqa aylanishi mumkin.

4. Ko'ngil aynishi, qusish va ochlikni yo'qotish: Boshqa umumiy simptomlar orasida ko'ngil aynishi, qusish, oshqozon-ichak buzilishlari mavjud bo'lishi mumkin.

5. Qon ketish va qon ivishining yomonlashuvi: Jigarining koagulatsiya tizimi buzilishi natijasida qon ketish va ivishning yomonlashuvi kuzatiladi.

IV. Jigar sirrozining diagnostikasi

Jigar sirrozini erta aniqlash juda muhim. Tezkor va to'g'ri tashxis qo'yish uchun quyidagi diagnostik metodlardan foydalanish mumkin:

1. Klinik tekshiruv: Bemorning tarixini va klinik belgilari asosida tashxis qo'yish.

2. Laboratoriya tekshiruvlari: Jigar funktsiyalarini baholash uchun qonda aminotransferazalar (AST, ALT), bilirubin va koagulyatsiya testlarini o'lchash.

3. Vizual diagnostika: Jigar ultratovush tekshiruvi, kompyuter tomografiyasi (KT) yoki magnet-rezonans tomografiyasi (MRT) yordamida jigarining strukturasi aniqlash.

4. Biopsiya: Jigar to'qimasini olish orqali fibrozning darajasi va sirrozni aniqlash.

V. Jigar sirrozining davolash usullari

Jigar sirrozi davolanishi asosan kasallikning sabablari va asoratlariga qarab farqlanadi. Asosiy davolash yo'nalishlari quyidagilardan iborat:

1. Etiologik davolash: Agar sirrozga sabab bo'lgan omil aniqlangan bo'lsa, uni davolash zarur. Masalan, virusli gepatitni davolash, alkogolni tark etish, yog'li gepatozni kamaytirish.

2. Simptomatik davolash: Asosiy simptomlarni boshqarish, masalan, qorin shishishi (askit)ni davolash, ko'ngil aynishini kamaytirish.

3. Jigar transplantatsiyasi: Sirrozning oxirgi bosqichlarida jigar transplantatsiyasi eng samarali davolash usuli bo'lib qoladi.

VI. Jigar sirrozining oldini olish

Jigar sirrozining oldini olish uchun quyidagi choralarga amal qilish kerak:

1. Alkogolni cheklash: Alkogolni haddan tashqari iste'mol qilishdan saqlanish.

2. Sog'lom turmush tarzini yuritish: Sog'lom ovqatlanish, jismoniy faollik va normal tana og'irligini saqlash.

3. Virusli gepatitlar bilan kurashish: Hepatit B va C viruslariga qarshi emlash va davolash.

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2024"

XULOSA

Jigar sirrozi – xavfli va qaytarilmas kasallik bo'lib, uning rivojlanishining asosiy sabablari ichkilikbozlik, virusli gepatitlar va boshqa metabolik kasalliklar hisoblanadi. Kasallikni erta aniqlash va davolash, shuningdek, sog'lom turmush tarzini yuritish jigar sirrozining rivojlanishini sekinlashtirishi yoki oldini olish imkonini beradi. Jigar transplantatsiyasi kabi ilg'or davolash usullari kasallikning oxirgi bosqichlarida samarali yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ibragimov, A. Sh., & Tadjibaeva, G. S. (2018). Jigar sirrozi va uning asoratlari. Tibbiyot fanlari, Toshkent: O'zbekiston tibbiyot nashriyoti.
2. Pekarsky, A. Y., & Ivanov, V. F. (2017). Jigar kasalliklari: diagnostika va davolash usullari. Moskva: Meditsina.
3. Sokolov, M. M. (2015). Jigar sirrozi: Patogenezi, klinikasi va davolash. Tashkent: Toshkent tibbiyot akademiyasi nashriyoti.
4. Yusupov, M. A. (2016). Jigar sirrozi: epidemiologiya, patogenezi va profilaktikasi. Tibbiyot jurnali, 52(1), 24–30.
5. WHO (World Health Organization). (2020). Hepatitis and liver diseases: Global facts and figures. Geneva: WHO Press.
6. Tariq, A., & Hussain, M. (2020). Management of cirrhosis: A review of clinical practices. Liver Disease Journal, 34(3), 156–160.
7. Anderson, L. W., & Jones, P. R. (2019). Liver Cirrhosis: Causes, Pathophysiology and Management. Oxford: Oxford University Press.